

2020-10-16
Slutversion

Kv Roslagsbanan 18

PM Natur

**: EKOLOGI
GRUPPEN**

: EKOLOGI GRUPPEN

Beställning: Stiftelsen Stockholms studentbostäder
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2020-10-16
Uppdragsansvarig: Eleonor Häger
Medverkande: Karin Agstam-Norlin
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 8457
Bilder på framsidan från Kv Roslagsbanan 18

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Naturen på platsen	6
Kända naturvärden från platsen	11
Rödlistade arter	11
Trädinventering	11
Kungliga Nationalstadsparken	11
Habitatnätverk	11
ESBO	12
Ekosystemtjänster	13
Påverkan och konsekvenser	14
Förslag på hänsyn och åtgärder	15
Referenser	16
Bilaga 1. Beskrivning av askar	17

Sammanfattning

Detta natur-PM behandlar naturfrågor i och kring kvarteret Roslagsbanan 18 som ligger mellan spårområdet Roslagsbanan och Valhallavägen, längs Körbärsvägen i Stockholm.

På nu aktuell fastighet Roslagsbanan 18 planeras en påbyggnad av befintliga studentbostäder med två våningar. Påbyggnaden kommer kraga ut över befintlig husfasad mot norr med cirka 1 meter. På fastigheten finns idag en begränsad mängd grönytor.

Det finns totalt 21 träd, i form av elva mindre körbärsträd och tio större askar. Ytterligare grönytor på fastigheten består av innergård med planteringar, en smal remsa längs med huset som är sedumbelagt, samt en gräsmatta under askarna. Askarna är rödlistade på grund av sjukdom (askskottssjuka). Askarna är stora och väl uppvuxna vilket ger både visuellt värde och ett ekologiskt värde (asken är en hotad art). Körbärsträden är relativt små i storleken, samt har halvfyllda blommor, och bedöms främst ha ett estetiskt värde.

Uppförandet av två ytterligare våningar på fastigheten bedöms inte allvarligt påverka stadens gröna infrastruktur då det även fortsatt kommer finnas grönytor och gröna samband inom samt i anslutning till området. Det är fortsatt värdefullt att upprätthålla en grön inramning kring husets ena långsida i form av askarna, då det finns en visuell vinning för de boende i fastigheten och området bortom askarna består av hårdgjord yta i form av spårområde.

Gestaltning av nya utemiljöer och val av växter bör ske med ambitionen att tillföra nya värden, exempelvis genom att plantera blommande träd, buskar och perenner som gynnar pollinerande insekter. På Naturvårdsverket samt Ekologigruppens hemsida finns information om invasiva arter som bör undvikas, samt förslag på ersättningsarter. För pollinerande arters skull bör fylldblommiga arter undvikas, liksom gräs som varken ger nektar eller pollen. Så mycket variation som möjligt förespråkas vad gäller val av växtarter och när på säsongen de blommar. Skalbaggas som kan nyttja äldre askar gynnas av död ved i larvstadiet och flockblommiga och korgblommiga arter i vuxenstadiet.

Inledning

Kv Roslagsbanan 18, PM natur
Slutversion
2020-10-16

På uppdrag av Stiftelsen Stockholms studentbostäder SSSB har Ekologigruppen tagit fram detta natur-PM för att beskriva naturförutsättningar inom kvarteret Roslagsbanan 18 i Stockholm, liksom hur två nya våningar på befintlig fastighet kan tänkas påverka dessa naturförutsättningar.

Aktuell fastighet är beläget mellan spårområdet Roslagsbanan och Valhallavägen, längs Körbärsvägen i Stockholm (figur 1).

Påbyggnaden med två våningar kommer kraga ut över befintlig husfasad mot norr med cirka 1 meter. På fastigheten finns idag en begränsad mängd grönytor.

Naturen på platsen

På den aktuella fastigheten Forum undersöks under vårvintern 2020 möjligheten för uppförande av två nya våningsplan. Tillhörande mark består till stor del av hårdgjord yta på framsidan av byggnaden mot Körsbärsvägen. Vid huvudingången finns idag en cykelparkering och elva relativt nyplanterade mindre körsbärsträd. Längs långsidan av den bakre huskroppen (kallad huskropp C) mot Körsbärsvägen täcks ett antal långsmala planteringskärar av sedummattor. På innergården finns en mängd planterade örter och buskar. I den smala remsan klippt gräsmatta norr om huskropp C växer tio askar.

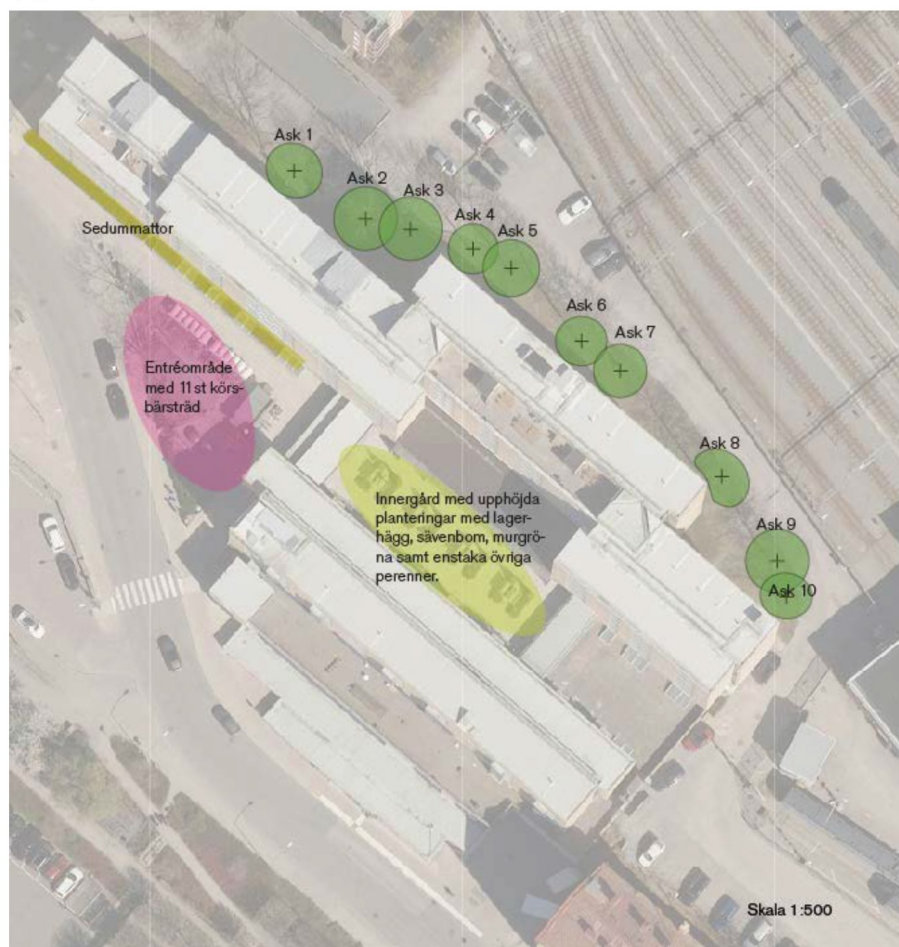
På baksidan av huskropp C på angränsande tomt växer en lönn som är ca 50 år och vid en långa mindre garage precis vid fastighetsgränsen växer en ca 50 år gammal hästkastanj och några mindre buskar.

På aktuell fastighet Roslagsbanan 18 finns således mycket begränsad vegetation. Omgivande naturområde är främst hårdgjorda ytor, triviala lövträd och ett brynområde på andra sidan spårområdet (figur 1).

Figur 1. Kartan visar aktuell fastighet i mitten, med omgivande bebyggelse och inslag av naturmark.

Fastighetens nuvarande grönytor kan delas in i fyra mindre delområden: entréområde med elva små körsbärsträd, sedummattor, innergård och en relativt smal remsa gräsmatta med tio askar på den bakre delen av huskropp C. I övrigt består fastigheten av befintligt hus Forum, samt stensatta eller asfalterade infarts- och parkeringsytor. (figur 2).

Figur 2. Grönområden inom aktuell fastighet.

Askarna längs huskropp C är 25–40 cm i diameter och är väl uppvuxna och förhållandevis stora träd med få arter påväxande lavar, främst blåslav och vägglav (figur 3). Naturvårdsarten kyrkogårdslav eftersöktes då arten indikerar naturvärden, men denna art påträffades ej. Askarna är friska och inga tecken på att de fått askskottsjuka kunde noteras vid fältbesöket. Savskador eller hål var mycket få och grenar som kapats hade vallat över bra. Träden skulle kunna räknas som allé, men biotopskyddet allé gäller inte alléer som finns i omedelbar anslutning till bebyggelse. Hästkastanjen och lönnen (belägna strax utanför fastigheten) är uppvuxna träd med stora trädkronor och bedöms vara omkring 50 år gamla, vilka har lokala naturvärden för insekter i form av blomning under våren och frukter för fåglar under hösten. Båda träden är placerade i direkt närhet till fastigheten och bedöms därmed kunna påverkas under byggnadstiden.

Figur 3. Bilden visar de befintliga askarna upp mot befintlig byggnad Forum och längre bort i bild bakom garagelängan, en kastanj och lönn.

De elva mindre körsbärsträden längs Körsbärsvägen saknar i princip naturvärden knutna till sig då de blommar med halvfyllda blommor och dessutom är relativt nyplanterade. Träden är dessutom planterade i en hårdgjord miljö och planteringsgroparna fyllda med sprängsten. Vid fältbesöket kunde inte exakt art bestämmas, men bedömning att arten har halvfyllda blommor samt förmodligen inte har några bär på hösten (figur 4).

Figur 4. Bilden visar halvfylld blomma i närbild.

Figur 5. Bilden visar körbärsträd vid entrén av aktuell fastighet.

Sedummattorna kan tillföra lokala värden vid blomning (figur 6). I sedummattorna ser arten vit fetknopp ut att dominera, den arten är inhemsk i Sverige och ger det röda intrycket som sedummattan har på bilden. Dock finns inslag av både kaukasiskt fetblad och sibiriskt fetblad, båda klassade som invasiva arter enligt Naturvårdsverket. De bedöms dock inte utgöra något hot i detta läge då den inhemska växten vit fetknopp i dagsläget dominerar sedummattorna.

Figur 6. Bilden visar remsan med sedummatta.

Innergårdens planterade växter tillför främst estetiska värden (figur 7).

Figur 7. Bilden visar innergården: planteringskärl med lagerhägg och murgröna till höger samt till vänster finns bland annat *Veronica* ssp, *Thuja* ssp och nävor.

Kända naturvärden från platsen

Kv Roslagsbanan 18, PM natur
Slutversion
2020-10-16

Rödlistade arter

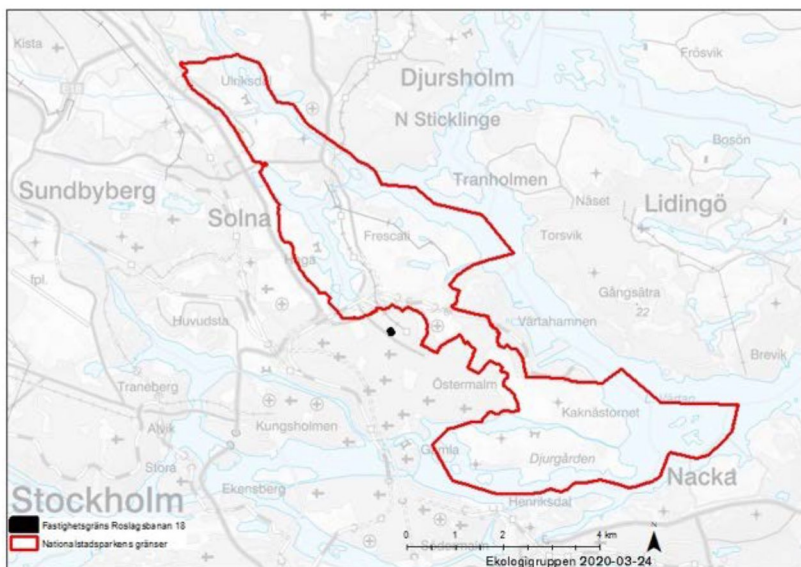
Tre rödlistade arter är kända i närområdet från kvarteret Roslagsbanan 18 (Artportalen, mellan år 2000–2020 inom en radie av ca 300 meter från fastigheten). Arterna som rapporterats från kvarterets närhet är etternässla (NT), paddfot (NT) och skogsalm (CR). Örterna etternässla och paddfot är båda nära hotade och skogsalm är hotad på grund av sjukdom, men är fortfarande allmänt förekommande.

Trädinventering

En rapport från Calluna AB gällande skyddsvärda träd är gjord norr om kvarteret Roslagsbanan 18, men endast ett brynområde gränsar mot kvarteret vid spårområdet (Calluna AB 2013). Denna inventering gjordes för KTH Campus och hade ekar i fokus.

Kungliga Nationalstadsparken

Kvarteret är beläget utanför den Kungliga Nationalstadsparken, nära Roslagsbanan i Stockholm (figur 8).

Figur 8. Kvarteret är beläget utanför Kungliga Nationalstadsparkens gränser.

Habitatnätverk

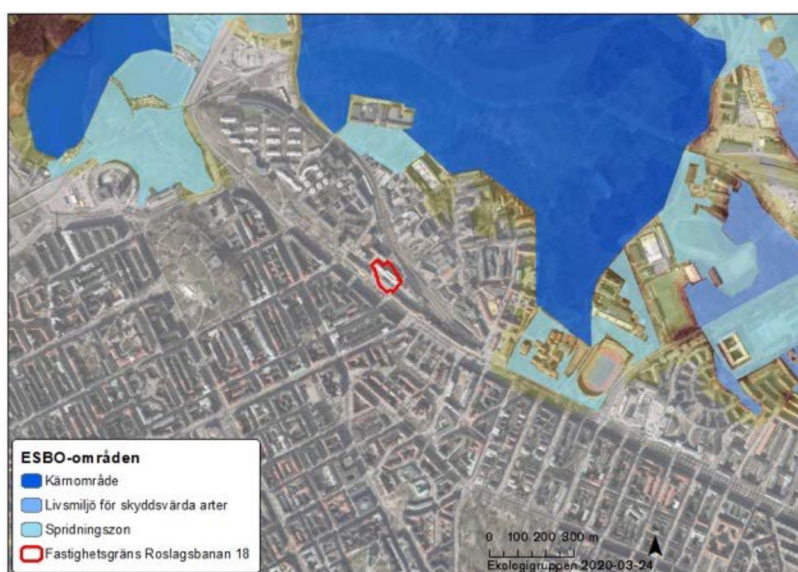
Nätverk för äldre barrskog, våtmarker eller ekmiljöer saknas inom och i närhet till det aktuella området. Stockholms stad har valt att fokuserat på tre viktiga naturtyper (habitat) och arter som lever i dessa: äldre barrskog (fåglarna barrskogsmesar), våtmarker (padda och andra groddjur), samt ekmiljöer (eklevande insekter). Dessa stadens tre viktigaste naturmarker och hur de hänger samman med varandra, kallas habitatnätverk. Precis som människor är arter beroende av en infrastruktur, det vill säga att naturområden hänger samman med varandra eller ligger på lagom avstånd för att arter skall kunna röra sig emellan dem. Detta kallas för ekologiska spridningssamband, habitatnätverk, konnektivitet eller grön infrastruktur. Hur storlek, samband och avstånd varierar beror naturligtvis helt på vilka arter som

åsyftas, men med hjälp av datormodeller har man gjort bilder över stadens kända viktiga naturmiljöer och avstånd mellan dessa, i förhållande till hur de tänkta arterna kan sprida sig och hur långt (Stockholm stad, 2007).

ESBO

Aktuellt område ligger relativt nära, men utanför, samtliga ESBO områden. Ekologiskt Särskilt Betydelsefulla Områden (ESBO) är en sammantagen karta över alla värdefulla naturområden i staden. Dessa områden är indelade i kärnområden (viktigast), livsmiljö för skyddsvärda arter (näst viktigast) och spridningszon (viktiga områden som binder samman områden av de två första klasserna).

Närmaste kärnområde är del av Nationalstadsparken, men ligger några hundra meter bort från kvarteret (figur 9).

Figur 9. Kartan visar stadens Ekologiskt Särskilt Betydelsefulla Områden (ESBO). Röd linje visar aktuell fastighet som ligger utanför samtliga ESBO områden.

Ekosystemtjänster

Även mindre områden, såsom naturmiljön inom aktuell fastighet, bidrar med ekosystemtjänster. Ekosystemtjänsterna delas upp i fyra olika typer: försörjande, reglerande, kulturella och stödjande tjänster. Försörjande ekosystemtjänster förser människor med det som människan behöver för att överleva, såsom mat. Reglerande ekosystemtjänster är de tjänster som produceras via naturens egna processer och som gynnar oss människor, genom att till exempel rena luft. Kulturella ekosystemtjänster gör människor glada och ger livet mening. De stödjande ekosystemtjänsterna är sådant som behövs för att de andra ekosystemtjänsterna ska fungera.

Inom aktuellt område har flera reglerande ekosystemtjänster identifierats och även enstaka kulturella och stödjande tjänster.

Askarna har många funktioner och ger flera reglerande ekosystemtjänster. Askarna fungerar som uppfångare av dagvatten, som klimatreglerare, som bullerdämpare för boende i fastigheten, som luftrenande, som erosionsskydd och som kolbindande. Värdet av träden för ekosystemtjänsterna är dock begränsade sett till att det endast är ett fåtal träd. En kulturell ekosystemtjänst fås av alla fastighetens grönytor eftersom de ger estetiska värden. De blommande elementen som träden och övriga grönytor ger bidrar i liten utsträckning med pollen- och nektarresurser till insekter. Ekosystemtjänsten "Biologiska mångfald" är därför begränsad. Se tabell i figur 10 för sammanställning av ekosystemtjänster.

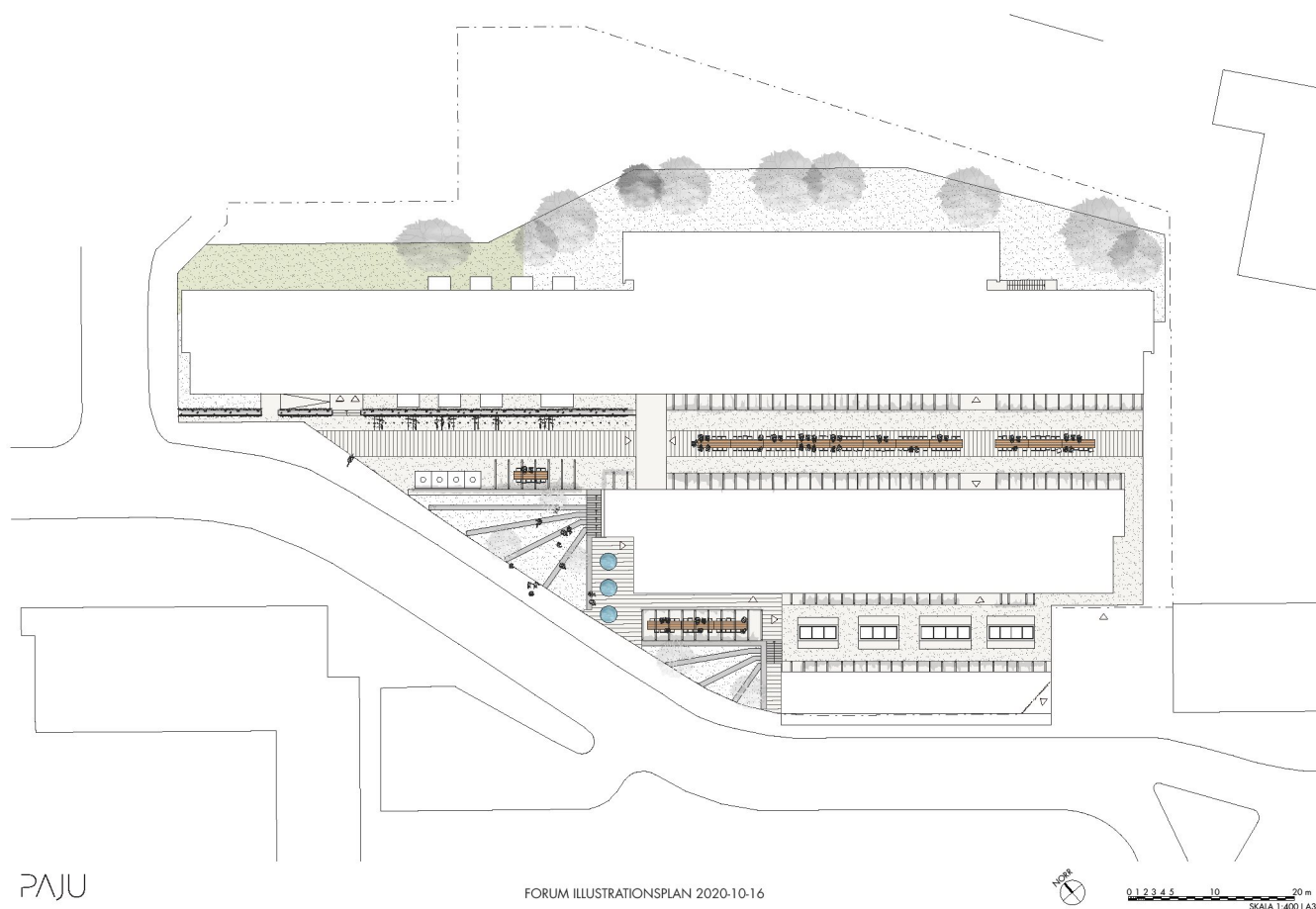
Påbyggnationen av den befintliga byggnaden kommer troligen påverka gräsyten under askarna eftersom påbyggnaden kragar ut ca 1 meter, vilket ger en något mindre vattenupptag. I övrigt finns risk för markpackning under byggnationen om gräsyten med askar används som etableringsområde. En rekommendation är att undvika detta och att etablera och genomföra byggnation från andra redan hårdgjorda områden. För vidare information om vatten och hur vattnets flöden påverkas av bygget se PM dagvattenutredning Kv Roslagsbanan 18.

Figur 10. De ekosystemtjänster som är aktuella inom denna fastighet är markerade genom fet stil.

Producerande	Reglerande	Kulturella
Mat Dricksvatten Material (djur och växtfiber) Energi (biobränslen) Genetiska resurser Biokemikalier, medicin och naturmedicin	Rening av vatten Flödesreglering Pollinering Klimatreglering Bullerdämpning Rening av luft Reglering av skadedjur Återföring av näringsämnen Erosionsskydd Koldioxidbindning	Friluftsliv Rekreation och hälsa Naturpedagogik och grönt kulturarv
Stödjande		
Biologisk mångfald Vattencykeln Näringscykler		

Påverkan och konsekvenser

Nedan visas förslag på landskapsutformning och växttytor kring fastigheten Forum efter det planerade uppförandet av nya våningsplan på fastigheten.

Figur 11. Förslagsskiss över fastigheten Forums anslutande grönytor. Paju Landskap.

Enligt förslagsskissen behålls de tio relativt grova askarna vilket gör att den största delen lokal grönska behålls på platsen, liksom den grönyta som ger flest ekosystemtjänster.

De mindre körsbärsträden tas enligt förslagsskissen ned, och ersätts med annan vegetation. Körsbärsträdens blomning bidrar främst till estetiska värden idag, så påverkan på naturvärden är begränsad av detta. Nya grönytor och planteringar kommer till viss del ersätta hårdgjorda ytor som tas i anspråk, se "solfjädrarna" där körsbärsträden tidigare var placerade samt pergola i den sydöstra delen av fastigheten. Ersätts träden med inhemska blommor och träd som kan nyttjas av pollinatörer och som också bidrar till estetiska värden liksom kolinlagring blir konsekvensen positiv för naturmiljön i kvarteret.

Lönnen och hästkastanjen ligger utanför fastighetsgränsen och syns därmed inte på förslagsskissen.

Förslag på hänsyn och åtgärder

Kv Roslagsbanan 18, PM natur
Slutversion
2020-10-16

Gestaltning utemiljö

- Gestaltning av nya utemiljöer och val av växter bör ske med ambitionen att tillföra nya gröna värden och ekosystemtjänster, till exempel genom att plantera inhemska blommande träd och buskar, samt perenna örter som gynnar pollinerande inhemska insekter. Om regnbäddar görs enligt önskemål i PM dagvatten, kan även regnbädden innebära en möjlighet för att plantera inhemska växter.
- Växtval bör anknyta till platsen och omgivningens naturliga vegetation, det vill säga skuggiga områden med lövträd och varma busk- och brynmiljöer. Ytor med konventionellt klippt gräsmatta, som den nuvarande på baksidan av hus C, kan exempelvis kompletteras med frön från skuggälskande örter såsom den ätliga ramslöken för att ge platsen en lundartad karaktär.

Skydda askarna

- Att kunna bibehålla en grön front (tio askar) mot baksidan av hus C skulle bidra till att upprätthålla det lokala gröna visuella sambandet som finns på platsen idag och delvis skyla den hårdgjorda yta som banvallen utgör. Dessutom är ask minskande i snabb takt på grund av svampsjukdom, därför är de i behov av att särskild hänsyn tas. Ask är rödlistad som starkt hotad (EN). För att bevara asken är det viktigt att bibehålla en genetisk variation som på sikt kan bidra till en ökad genetisk motståndskraft mot sjukdomen. Det finns många artgrupper som är starkt knutna till ask, som likaså är stadda i minskning (exempelvis flera rödlistade insekter, lavar och svampar). Enligt Ekologigruppens metodik för skyddsvärda träd bedöms askar vara skyddsvärda redan vid en diameter på 20 cm, vilket samtliga träd inom området är.
- **Etablering och byggskede:** Det är viktigt att i byggskedet skydda träd som ska sparas. Träd skyddas bäst genom att arbetsområdet på ett tydligt sätt avgränsas med byggstaket, men framförallt att trädens rotsystem skyddas. Rotsystemet sträcker sig minst lika långt ut som trädets krona eller mer och trädet ska därmed skyddas minst 2 meter ut från kronan. Skyddsåtgärder bör ingå i kravställan för upphandlad entreprenör. **Om enstaka träd ändå måste tas ned:** undersök möjligheten att ta tillvara någon av de nedtagna trädstammarna på platsen eller i närområdet. Död ved är i sig en värdefull ekologisk resurs, för exempelvis larver av skalbaggar och vildbin och med en anpassad gestaltning kan trädstammar tillföra estetiska värden. Nyplantering är viktigt om träd tas ned.

Övriga förslag på tillägg

- Fågelholkar eller insektshotell kan öka platsens ekologiska funktion.

Referenser

Tryckta källor

Calluna 2013 Naturmiljöutredning & trädinventering vid KTH campus

Stockholms stad, miljöförvaltningen, 2012. Stockholms ekologiska infrastruktur – bakgrund och beskrivning av databas och karta.

Stockholms stad, miljöförvaltningen, och KTH, 2006. Landskapsekologisk analys i Stockholms stad. Metodutveckling med groddjur som exempel.

Digitala källor

Artportalen, Artdatabanken besökt 2020-03-25

<https://www.artportalen.se/>

Dataportalen, Stockholms stad. Kartor över stadens habitatnätverk och ESBO-område.

<http://dataportalen.stockholm.se/dataportalen/>

Ekologigruppen – invasiva främmande arter och biologisk mångfald vad vi kan göra

<https://www.ekologigruppen.se/blogg/kunskapsodling/invasiva-frammande-arter-och-biologisk-mangfald-vad-kan-vi-kan-gora/>

Naturvårdsverkets sajt invasiva arter

<https://www.naturvardsverket.se/Amnen/Invasiva-frammande-arter/>

Naturskyddsföreningen Faktablad Ekosystemtjänster

<https://www.naturskyddsforeningen.se/skola/naturnytta/faktablad-ekosystemtjanster>

Bilaga 1. Beskrivning av askar

Kv Roslagsbanan 18, PM natur
Slutversion
2020-10-16

Träd nr	Diameter /omkrets (cm)	Förekomst av lav	Vitalitet/Tecken på askskottsjuka
1	132/42	Relativt liten lavpåväxt av triviala arter såsom den gula väggglaven som gynnas av kväve i form av fågelspillning.	Okulärt vitalt. Knoppar syns på alla grenar samt det finns smågrenar.
2	90/28	En hel del lavpåväxt av framförallt väggglav.	Okulärt vitalt, men det finns några döda grenar längst ner (möjligen beroende av beskuggning)
3	120/38	Viss lavpåväxt av framförallt den gråa och platta skrynkellaven som är relativt tålig mot luftföroreningar.	Okulärt vitalt. Knoppar syns på alla grenar samt det finns smågrenar.
4	82/26	En hel del lavpåväxt som exempelvis skrynkellav och väggglav, den grå vanliga slån-laven som är utstående och liknar renlav, den grå finflikiga och vanliga finlaven och hjälmrosett-lav som är en grå lav som hittas tätt mot barken på olika växter i kväverik jord (figur 12).	Okulärt ser okej ut, inte helt vitalt. Färre knoppar än ovan träd, men hängen från förra året syns.
5	116/37	Förekomst av främst skrynkellav och väggglav	Okulärt vitalt, Knoppar syns på alla grenar samt det finns smågrenar. Fåtal döda grenar längst nedtill (möjligen beroende av beskuggning)
6	110/35	Förekomst av främst skrynkellav och väggglav	Okulärt vitalt. Knoppar syns på alla grenar samt det finns smågrenar. Kronan verkar höjd pga. grenar sitter högt upp.
7	96/30	En hel del lavar, främst väggglav	Okulärt ser okej ut, inte helt vitalt. Gles krona. Fjolarshängen finns kvar. Några döda smågrenar nedtill.
8	114/36	Lite lavpåväxt, skrynkellav och väggglav	Okulärt ser okej ut, inte helt vitalt. Utglesad krona, verkar utglesad pga. närhet till hushörn. Knoppar syns tydligt i övrigt.
9	106/33	Endast få lavar, ett tunt lager över hela stammen	Okulärt vitalt. Bred krona, knoppar syns på alla grenar samt det finns smågrenar.
10	73/23	Lite lavpåväxt, skrynkellav och väggglav	Okulärt okej, ser inte helt vitalt ut; framförallt litet träd som inte vuxit till sig. Trädet är lägre än övriga, har en bred och slank krona. I övrigt finns en hel del knoppar.

Figur 12. Ask nr. 4 med relativt variationsrik lavflora av triviala arter.